UN TYPE DE STRATEGIE COMMUNICATIVE : LES STRUCTURES MODI FACIENDI SIGNA

Nelu VICOL
Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, Chişinău, Republica Moldova

Resumé: L'auteur fondement ses visions sur la structure et les articulations internes des signes linguistiques qui releves la fonction-signe des functives – elements corelées (expression - contennu). Grâce a cette fontion-signe des functives, se produisent des structures rytmique et rimée (SRR). Elle represent un type de strategie de la communication interpersonnelle don't l'auteur les nomme structure modi faciendi-signa. De telle structure sont projetés dans le cadre des articulation interne de signe linguistiques et établi les valeurs de ces signes: la voleur de sympton, la valeur de signe et la valeur de symbole, attribuant à la communication la stylometrie par un repertoire des signes ou par un repertoir ideo-phonique.

Mots-clés : *fonction, functives, signe linguistique*

Structurile *modi faciendi signa* reprezintă unul dintre modurile de producere a comunicării. Însă cum se manifestă aceste structuri în rolul lor de *strategie a comunicării interpersonale*?[1] Ca să răspundem la această întrebare, aici se impune *facultas intelligendi* că atunci când o expresie este corelată cu un conţinut, aceste *elemente* corelate (expresie-conţinut) devin *functive*. Ele determină *funcţia-semn,* iar un semn reprezintă întotdeauna un element al unui plan al expresiei, corelat convenţional cu unul sau cu mai multe elemente ale unui plan al conţinutului. În viziunea lui Eugeniu Coşeriu[2], *semnul* este un „instrument" ce serveşte la redarea unei idei, a unui concept sau a unui sentiment cu care semnul însuşi nu coincide; semnul este un „instrument" ce evocă un concept în virtutea unei „convenţii" şi în conformitate cu o tradiţie determinată, însă care nu are cu conceptul evocat nici o relaţie necesară de tip cauză-efect ori invers.

În limbaj, în comunicare, semnele lingvisitce, care sunt cuvintele, reprezintă un fel de „stimuli" cărora le-ar corespunde ca reacţii anumite imagini. Doar astfel se poate afirma că un semn este corespondenţa dintre un semnificant şi un semnificat, conştientizând aici planul expresiei şi planul conţinutului, sintetizate în figura de mai jos:

[1] Precizăm că operăm cu termenul de *comunicare interpersonală* deoarece adevărata faţă a umanităţii o vedem în *omul dialogal*, în relaţia *eu – tu*, ea fundamentând existenţa colectivă şi realitatea individului însuşi: „fără irigarea lui *tu* şi *acela*, eul rămâne confuz într-o singurătate pustiitoare..; omul accede la eu prin tu" (L. Ezechil), adică *eu* şi *tu* în relaţie de comunicare, adică *eu* comunic, deci exist, comunicarea fiind, aşadar, *starea de graţie a existenţei.* Comunicarea se realizează în cele mai dese şi obişnuite situaţii prin dialog. Or, pentru dialog, în atare situaţie, comunicarea semnifică *aristrocraţia colocvială* a sa. Astfel, comunicarea interpersonală se instituie ca o trebuinţă, ca *o necesitate de un altul,* de *un acela*, şi mesajul semnifică *un comunis* (lat.), adică a face un lucru să fie *în comun*, să fie *stăpânit în comun*. Comunicarea semnifică astfel *un mod esenţial de interacţiune psihosocială* a persoanelor pentru a se institui şi a se obţine *o stabilitate* sau *anumite modificări de comportament individual sau de grup.*

[2] Coseriu E., Introducere în lingvsitică. – Cluj, 1995

BDD-A5536 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 01:03:30 UTC)

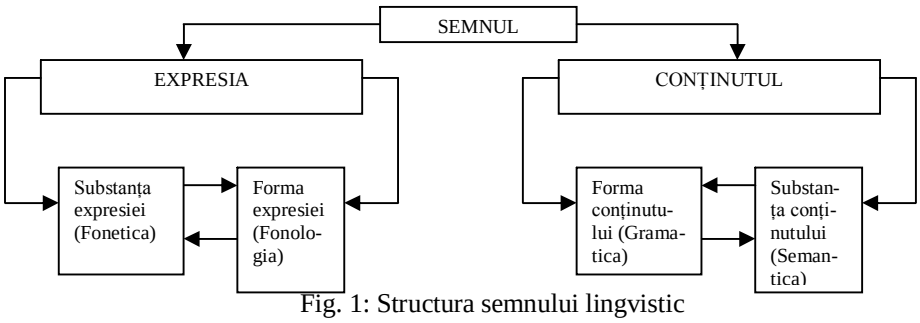

Fig. 1: Structura semnului lingvistic

Unitatea dintre forma expresiei şi forma conţinutului este statornicită prin *solidaritatea funcţiei-semn*. Umberto Eco[1] precizează că *o funcţie-semn se instituie atunci când două functive (expresia şi conţinutul) intră într-o corelaţie reciprocă*: dar acelaşi functiv poate intra în corelaţie şi cu alte elemente, devenind un functiv diferit, care dă naştere unei alte funcţii-semn. Semioticianul citat menţionează că semnele sunt rezultatele provizorii ale unor reguli de codificare ce stabilesc corelaţii tranzitorii în care fiecare element este autorizat să se asocieze cu un alt element şi să formeze un semn numai în condiţii date, prevăzute de cod (p. 57). În consecinţă, expresia dobândeşte mai multe conţinuturi diferite depinzând de presupoziţiile pe care le implică şi dând naştere altor semne; corelaţia functivelor este statornicită de context sau de interpretarea $E_{(mițătorului)}$ -$R_{(eceptorului)}$.

Astfel codul[2] feră locutorului reguli pentru generarea unor semne în cursul interacţiunii de comunicare, iar *semnul se dizolvă într-o reţea complexă de relaţii schimbătoare*, adică *în funcţii-semn*. În aceste funcţii-semn există strategii comunicative[3] care sugerează că „la fel ca teoria muzicii..., dincolo de melodia pe care o recunoaştem, există un joc complex de intervale şi de note, iar dincolo de note există fascicule de formanţi”[4]. Înţelegem aici *articulaţiile interne ale semnelor* instituite de cod. În acest context, Umberto Eco[5] se referă la explicitarea dicotomiei expresie-conţinut. Cercetarea noastră se referă doar la unele dintre aceste articulaţii care desemnează:

- un continuum de posibilităţi ale limbii din care $E_{(miţătorul)}$ extrage elemente pe care le poate utiliza ca *artificii de expresie* pentru $R_{(eceptor)}$;
- un continuum de posibilităţi ale limbii, de evenimente psihice, de comportamente şi de gânduri cărora sistemul le conferă o anumită ordine selectând un ansamblu structurat de *unităţi semantice recognoscibile*.

---

[1] EcoU., O teorie a semioticii. – Bucureşti, Editura Meridiane, 2003

[2] **Codul** semnifică: 1. convenţie; 2. reguli; 3. mecanism condus de reguli (ale unui sistem, ale unei structuri); 4. echivalenţă; 5. „cooperare” interpretativă E-M-R

[3] **Notă:** În comunicarea interpersonală (dar şi în orice alt tip de comunicare), exceptând cazurile de univocitate elementară, există un text şi nu doar un mesaj. În 1970 Christian Metz a avansat ideea că un text reprezintă rezultatul coexistenţei unor coduri diferite sau cel puţin a unor subcoduri diferite. De exemplu, în comunicarea interpersonală, fraza „Rog, acceptaţi propunerile constructive ale colegului” funcţionează în baza a cel puţin două coduri: unul denotativ şi altul conotativ. Fără codul conotativ, nimeni nu poate înţelege ce înseamnă „Rog”. În franceză „s’il vous plaît”, în accepţia lui Ch. Metz, este *codul* francez *de courtoisie*. Interpretarea denotativă a lui „Rog” ar produce un rezultat străin frazei, deci ar duce la eroarea referenţialităţii.

[4] Eco U., Op.cit., p. 58

[5] Eco.U., Op.cit., p. 58-59

BDD-A5536 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 01:03:30 UTC)

Atare articulații sunt selectate ca plan al expresiei pentru un plan al conținutului şi pot fi reprezentate schematic astfel:

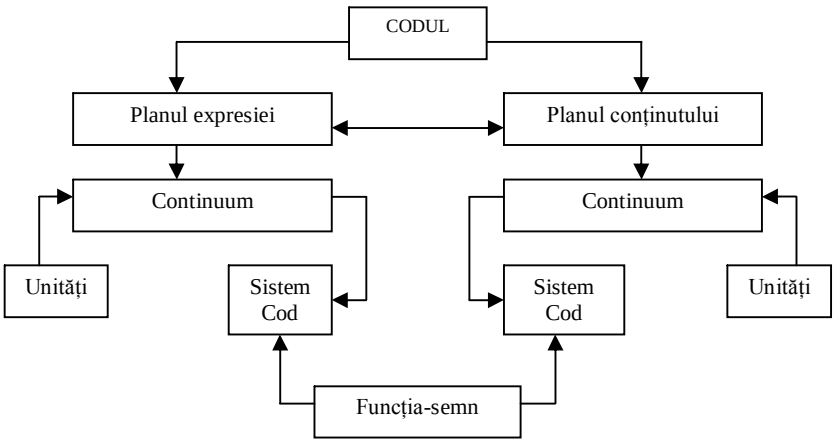

Figura 2: Articulațiile interne ale semnelor lingvistice

Prin urmare: a) codul stabileşte corelația dintre planul expresiei şi planul conținutului în aspectele formal şi sistematic; b) funcția-semn stabileşte corelația dintre elementele sistemului expresiei şi ale sistemului conținutului; c) codul stabileşte tipuri de structuri producând astfel regula care generează semne ce apar în procesul de comunicare; d) ambele *contínua* semnifică selectarea acelor elemente cărora le corespunde o expresie şi un conținut dat.

Astfel, sistemul organizează unități şi noțiuni privind stările posibile ori strategiile posibile ale comunicării. În consecință, comunicarea interpersonală le solicită $E_{(mițătorului)}$ şi $R_{(eceptorului)}$ un tratament specific pentru propriul ei proces. Comunicarea segmentează propriul continuum într-un context prin unități de expresie ce constituie sistemul său. Aici funcția-semn se consideră şi conținut (materie/substanță/formă) şi expresie (formă/substanță/materie); materia/substanța rămâne în permanență substanță pentru o nouă formă datorită *contínua* din sistemul articulațiilor interne ale semnelor lingvistice.

În formă concretă nu există limbi, susține Eugeniu Coşeriu[1], ci numai *acte lingvistice*[2] de expresie şi de comunicare, acestea fiind diferite de la un individ la altul şi

[1] Coşeriu E., Introducere în lingvistică. – Cluj, 1995

[2] **Actul** este definit ca unitate de comportament care constituie un tot legitim izolabil în fluxul continuu al conduitelor, nu din motive de comoditate pentru observator, ci datorită semnificației sale funcționale în organizarea subiectului. Într-o analiză de tip behaviorist, această semnificație poate fi raportată la efectul asupra mediului, efect care, la rândul său, este izvor de întărire sau de satisfacere a unei trebuințe pentru subiect… Pentru anumite psihologii ale personalității, actul este un tot coerent, care leagă comportamentele în sensul îngust al termenului (mişcări, cuvinte) de trebuința care le serveşte de bază, de reprezentările care le programează şi de scopul care-i marchează rezultatul…(M. Richelle, vezi: Dicționar de psihologie, sub direcția lui R. Doron şi F. Parot. – Bucureşti, Humanitas, 1999, p. 23) . **Actul lingvistic** este actul de întrebuințare a unuia sau a mai multor semne ale limbajului în scopul comunicării: Actul lingvistic sau actul de vorbire

BDD-A5536 © 2007 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 01:03:30 UTC)

diferite la acelaşi individ în funcţie de circumstanţe, deoarece nici un semn lingvistic nu are exact aceeaşi formă şi aceeaşi valoare la toţi indivizii care îl utilizează în toate momentele.

În contextul comunicării, funcţia-semn reprezintă corespondenţa între un semnificant şi un semnificat, iar mesajul este o corespondenţă de acest tip realizată în procesul de transmitere. *Legătura dintre semnificant şi semnificat este creaţie umană, iar valoarea esenţială a semnului este „capacitatea" de a semnifica.* Astfel, locutorul poate utiliza un semn cu un semnificat ce nu este acceptat în mod general (această utilizare se numeşte *schimbare semantică*), el poate să-i dea semnului un conţinut fonic deosebit de cel pe care îl comportă în mod normal (această conferire se numeşte *schimbare fonetică*) şi el poate să creeze un semn conform unui model deosebit de acela pe care comunitatea de vorbitori îl utilizează în mod normal (această creaţie se numeşte *schimbare analogică*).

Articulaţiile interne ale semnelor lingvistice facilitează producerea de structuri-*modi faciendi signa* ca tipuri de strategie comunicativă, având complexitatea unei schimbări analogice *printr-un limbaj cultivat* şi *prin texte estetice*, fiindcă manifestările omului în prelucrarea informaţiilor şi în reglarea relaţiilor informaţionale sunt datorate naturii *vocabularelor utilizate* de el. Realmente, omul foloseşte în activitatea sa şi în manifestările sale *trei tipare de vocabulare* care ţin de psihicul său: (1) verbale; (2) muzicale; (3) spaţial-cromatice sau figurative[1]. Acestea, fiind coduri informaţionale, sunt argumentate sau demonstrate în/de *situaţiile-limită* în care se află omul: în acest proces al manifestărilor umane există însă şi o corespondenţă între vocabularul şi gramatica fiecărui cod informaţional.

Codul psihic verbal, punctează psihologul L. Culda, s-a constituit şi s-a restructuart prin supremaţia lui în reglarea relaţiilor individului uman cu mediul său, câştigând în avans posibilităţi şi funcţii mai mari şi vaste privind prelucrarea unei game largi de mesaje în continuă extindere[2]. Avansul acesta edifică transparenţa semnului verbal la semnificaţie prin *triada semn-sens-semnificaţie*, fiind astfel mai mari şi posibilităţile combinatorii ale limbajului care decurg din caracteristicile şi însuşirile semnelor sau elementelor incluse în repertoriul/actul langajier. Atare caracteristici şi însuşiri ale semnelor lingvistice ţin de gramatica generativă (reguli funcţionale cu o mare capacitate de a genera semnificaţii). În contextul celor menţionate, prefigurăm un *tip de strategie a comunicării interpersonale*, şi anume structurile *modi faciendi signa* pe care le numim *structuir ritmice şi rimate* (SRR)[3]. Şi textul estetic/poetic, şi alte tipuri de texte reprezintă o anumită comunicare. În versuri însă comunicarea informaţiei ţine de o structură aparte, deosebită, unde „...ideile sunt redate prin grupuri de cuvinte cadenţate după anumite reguli (măsură, cezură, ritm), ce formează împreună o unitate metrică"[4][6], iar sunetele ce materializează ideile comportă o *anumită funcţie estetică*. În poezie o astfel de funcţie o realizează *rima*, ea fiind un procedeu tehnic (mnemotehnic) şi eufonic privind organizarea ritmicităţii versului. Astfel, rima este o *repetiţie fonică* având funcţie organizatorică[5]. În această perspectivă *organizarea*

---

semnifică un cuvânt, o propoziţie, o frază ori un text rostite *într-un anumit context, cu un anumit scop* şi *într-un anumit mod* de către un emiţător.

[1] Vezi: Culda L., Omul, cunoaşterea, gnoseologia. – Bucureşti, 1984

[2] Culda L., Op. cit., p. 36-37

[3] Vezi mai detaliat explicitarea SRR în monografia: Vicol Nelu, Comunicarea umană…

[4] Марин В., Експресивитате ши коректитудине ын комуникаря вербалэ. – К., 1980, p.186

[5] Vezi mai detaliat: Жирмунский Б.М., Теория стиха. – Л., 1975

BDD-A5536 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 01:03:30 UTC)

ritmată fonic „încarcă" şi saturează enunţul cu sonoritate, eufonie, muzicalitate, acordându-i calităţi expresive şi intensificându-i atât forţa de acţiune a conţinutului său semantic, cât şi al celui afectiv[1].

Pe lângă funcţia sa organizatorică, rima este funcţională şi în sensul că ea motivează ritmul ca să devină mai sesizabil, mai precis şi mai uşor de memorat. Este vorba de *funcţia metrică,*ea fundamentând *ritmul*. Ritmul este de fapt sufletul însuşi al poeziei, ca şi al muzicii (Reiemann-Dufor); ***ritmul este elementul comun al artelor***. Totul este ritm, afirmă Muarice Blanchot, ***destinul omului este un singur ritm celest***, aşa cum orice operă de artă este un ritm unic. Valoarea metrică a ritmului este sesizată şi în texte narative de reclamă, titluri ori sloganuri, ca în exemplele următoare:

"Unica bere pentru plăcere" (stand-reclamă la berea "Noroc"); "Publicitatea-şoc toarnă gaz pe foc" (titlu, ziarul "Accente", 19.02.04); "…Pentru o viaţă mai bună – într-o Europă Comună" (slogan electoral al Blocului PSD-PSL, Republica Moldova, 2005); "Sluşai, Vova, ia-ţi armata din Moldova" (slogan la manifestările pentru apărarea identităţii naţionale, Chişinău, 28 noiembrie 2003); „Esli v jeludke uragan, prinimai espumizan" (reclama pastilelor de Espumizan).

Ritmul înseamnă mişcare regulată, tempo, cadenţă, desfăşurarea gradată a unei acţiuni, evoluţie mai rapidă sau mai lentă condiţionată de mai mulţi factori (se disting ritmurile fizic, psihic, intelectual, biologic, psihosocial, emoţional, mental, individual, de grup, astral, circadian, sezonier, tempo de viaţă, tempo de învăţare, tempo mental). Astfel, ritmicitatea declanşează noi procese psihice, iar conştientizările acceptate de codul psihic verbal declanşează noi procese psihice în perspectiva nuanţării, verificării sau fructificării unor soluţii ori strategii conturate ale comunicării. Este vorba de crearea unei imagini sau a unui *analog al limbajului poetic* ce ar satisface preferinţele locutorului şi în alte contexte decât cele poetice ale experienţei trăite. Sesizăm aşadar un model mai mult sau mai puţin... exact al reacţiilor de limbaj viitoare, receptate de codul psihic verbal sau prin însuşirea vocabularului acestuia; nu poate fiecare sau nu pot toţi indivizii umani să comunice doar poetic, dar nici să ignore poezia prozei ori a exprimării verbale curente.

În structura SRR semnificantul este nu numai o *secvenţă sonoră* [partea materială a cuvântului organizată în sunete (expresia) pentru a exprima o semnificaţie (conţinutul)][2], ci şi o „*imagine acustică*" (Ferdinand de Saussure) sau, în accepţia lingvisticii moderne – ***imagine fonică***; partea materială, sonoră a cuvântului semnifică şi „ceea ce este în voce", deci „lucrurile" desemnate prin învelişul sonor, sau ceea ce se află în afara omului, dar şi „ceea ce se află în suflet" (Aristotel); or, „ceea ce se conţine în voce" reprezintă simbolul şi a „ceea ce se află în suflet", adică ***simbolul conţinuturilor de conştiinţă***. Planul expresiei şi planul conţinutului edifică actul semiotic de transmitere a informaţiei ce se realizează prin ***repertoriul de semne*** (lingvistice) sau ***repertoriul ideo-fonetic***[3] permiţându-i locutorului să uzeze de unităţile limbii prin asocierea ideilor (conceptelor) cu ***forma*** lor *fonică* (deci cu ***imaginea*** lor *acustică*).

---

[1]**Notă**: În sensul dat, se profilează în SRR/LRR şi (**1**) raportul dintre vers şi poezie, (**2**) raportul dintre poezie şi teologie, (**3**) raportul dintre poezie şi arhitectură, (**4**) criteriul etic al poeziei; (**5**) raportul dintre poezie şi proză.

[2] Vezi: Grecu V. V., Lingvistică generală şi comparată. Ed. a II-a revăzută şi augmentată. Vol. I. – Sibiu, 2002, p. 21

[3] Idem, p. 43

BDD-A5536 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 01:03:30 UTC)

Structurile ritmice şi rimate formează şi dezvoltă limbajul ritmico-rimat. Acesta stabileşte o complicitate a $E_{(mițătorului)}$ cu $R_{(eceptorul)}$: din perspectiva $E_{(mițătorului)}$, acest limbaj trebuie să-i ofere $R_{(eceptorului)}$ informaţii „în conformitate cu ceea ce aşteaptă...: să-i dea să citească, să audă şi să vadă ceea ce ştie că el doreşte să citească, să audă şi să vadă”[1]. Textele sloganelor electorale şi cele ale reclamelor devin, datorită SRR, anumite “poezii” ori *versuri gnomice*. Genul respectiv de creaţie a fost practicat în literatura greacă veche, fiind, în fond, *poezie didactică* menită a exprima, după cum afirmă criticul şi istoricul literturii române Ion Rotaru, profesor al Universităţii din Bucureşti[2], nişte adevăruri filosofice şi morale esenţiale, într-o formă concisă, de maxime, uşor de memorat[3]. Interpretarea şi analiza noastră, în sensul SRR din textele menţionate, sunt justificate din punctul de vedere al evocării unor evenimente (sociopolitice) şi al interpretării şi prelucrării sau al utilizării şi *satisfacţiei*[4] *langajiere*. Avem tot temeiul să punctăm că acest *tipar de limbaj* este în derivaţie cu *vorbirea figurată sau cu modalităţi caracteristice de frazare*, iar înregistrarea acesteia ilustrează şi bogăţia limbajului cotidian, sublimat în formă de poezie[5]. În sensul acesta, cel care produce SRR printr-un astfel de limbaj nu este poetul adevărat, ci el este un ins meşteşugar al materialului lingvistic pe care îl colportează. Noi ne exprimăm ca ens socialis şi comunicăm cu semenii printr-un *conţinut melodic*, realizându-se astfel *stilometria comunicării* şi developându-se sociologizarea limbii sau „felul în care o comunitate socială se oglindeşte în limba pe care o foloseşte” (Al.Rosetti).

„Oglindirea în limbă” determină o anumită caracteristică fundamentală a contextului, un anumit mod tendenţial prin care sunt ierarhizate practici cu o anumită semnificaţie[6] a discursului. În scopul exprimării gândurilor şi sentimentelor, omul potriveşte cuvinte potrivite la locul potrivit. Însă pentru omul vorbitor întrebarea este: cum ştie şi ce sau cine îi spune să aleagă vorbele sau cuvintele şi cum poate să le potrivească într-o anumită înşiruire pentru a fi transmise corect, adecvat şi în mod fidel intenţiile lui comunicaţionale? Unicul şi cel mai simplu răspuns este următorul: *dinamismul intern al actului său de comunicare* ce este materializat prin *sistemul lingvistic individual* (SLI)[7]; acesta determină „desenul” sau *exerciţiul distanţei comunicative* a individului uman *prin căutarea verbală*[8], ce îl face să măsoare lucrurile sau lumea lucrurilor prin cuvântul rostit, prin armonia frazei şi prin jocul expresiei.

Emblemele fonice / lingvistice sunt ca un semn de complicitate făcut ascultătorului (sau cititorului) pentru a înţelege că în fiecare nouă împrejurare verbală se verifică adevărurile vieţii. Astfel, emblemele lingvistice reprezintă semnificaţia psihologică a comportamentelor verbale, tensiunea activităţii langajiere care însoţeşte cunoaşterea prin misticismul cuvântului, iar misticismul cuvântului este o mistică a

---

[1] Idem, p. 30

[2] Vezi mai detaliat: Rotaru Ion, Analize literare şi stilistice. – Bucureşti, Editura “Ion Creangă”, 1987

[3] Vezi: *Exhortaţii* (Solomon), *Despre natură* (Heraclit), *Versuri de aur* (Pitagora), *Biblia*, *Cărţile înţelepţilor*, *Proverbe*, *Ecleziastul*, *Glossă* şi *Cu mîne zilele-ţi-adaogi* (M. Eminescu) ş.a.

[4] Vezi: J.J. Vancuilenburg, O. Scholten, G.W. Noomen, Ştiinţa comunicării. – Bucureşti, Editura Humanitas, 1998

[5] Vezi mai detaliat: Vrabie Gh., Din estetica poeziei populare române. – Bucureşti, Editura Albatros, 1990

[6] Vezi: Freedman Carl, Critical theory and sciens fiction. – London, 2000

[7] Vezi: Slama-Cazacu T., Psiholingvistica. O teorie a comunicării. – Bucureşti, 2000

[8] Vezi: Estetica şi eseistica românească în secolul al XX-lea. Comentarii literare – Texte alese. – Bucureşti, 1993, p. 124

BDD-A5536 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 01:03:30 UTC)

creației în şi prin limbaj. De aceea *oamenilor nu li se pare nimic imposibil de realizat prin cuvânt, fiindcă tot prin cuvânt ei sunt refractari oricăror constrângeri ce le afectează umanitatea*.

Dinamismul intern al actului de comunicare verbală este constituit din clase de sunete sau *continuuri fonice*, care determină *mărimea lingvistică* a comunicării. În SRR sunt plauzibile astfel *valorile semnului lingvistic*: cea de (1) *simptom* ca expresie a vorbitorului (în măsura în care semnul manifestă ceva despre vorbitor sau emițător); cea de (2) *semnal* în relație cu ascultătorul sau cu receptorul; cea de (3) *simbol* în raport cu semnificatul său „real", fiindcă „desemnează printr-un concept (sau, din punct de vedere psihologic, printr-o „imagine") ceva aparținând unei realități care este sau cel puțin se consideră a fi independentă atât de vorbitor, cât şi de ascultător" (K. Bühler, Teoria limbajului)[1].

Armoniile estetice şi artistice ale structurilor ritmice şi rimate impun ca o permanență predominarea *forței fonice expresive* asupra vigorii atât poetice, cât şi epice a limbajului uman. Constatarea noastră nu rămâne izolată de alte structuri linguale; ea reprezintă un preludiu al unei suite de *tablouri sau de elemente auditive* atât de pregnante, încât pot fi sesizate chiar acolo unde se manifestă de obicei cu mai multă dificultate. Întreaga manieră de expresie prin lipsa de *nuanțe intermediare şi de clarobscur* este recompensată prin *desenul sonor*, iar uneori, printr-o *teatralitate a limbajului*; astfel creatorul SRR se încadrează ori se implică într-un *gen teatral* înrudit îndeaproape cu ceea ce se cheamă în pictură *frescă*[2]. Prin SRR limba capătă acea interpretare fidelă ce devine *o cercetare şi o analiză plastică a limbajului*, pe care o putem numi *curiozitate estetică a comunicării interpersonale*; omul îşi găseşte sursele necesare pentru a se transforma el însuşi în material estetic, pentru a putea genera vibrațiile sufletului sau vibrațiile *sentimentului* său *estetic*.

Este destul de semnificativă în acest context *epistola*[3], al cărei autor şi colportor este insul meşteşugar, "stăpân pe o sumă de procedee tipice categoriei respective, pe care le manevrează şi le asamblează cu talent într-o nouă viziunea artistică" (Gh. Vrabie). "Suma procedeelor" derivă din *mediul lingvistic* sau din *limba uzuală*, adică din *limbajul comun*, ce reprezintă coordonata fundamentală a acestora. Autorii epistolelor au darul expunerilor colorate, sunt mai buni meşteşugari cunoscând şi mânuind cu dexteritate diversitatea de clişee şi procedee artistice. Epistola caracterizează fiecare grup distinct şi fiecare formă de activitate care tind să creeze un tip special de expresie în care autorii ei îşi "…revarsă sentimentele şi roadele poetice…" (K. Vossler). Aş vrea să menționez că în mod individual, având accepția surorilor mele, am citit multe dintre epistolele pe care le primeau de la iubiții lor care îşi făceau serviciul militar în diferite zone. Iată doar unele exemple de epistolă pe care ni le-au pus la dispoziție studentele Maria Grecu şi Parascovia Ochişor de la Universitatea de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, Republica Moldova; aceste exemple reprezintă

[1] Vezi: Coşeriu E., Introducere în fonetică. – Cluj, 1995, p. 22

[2] **Notă: Frescă** înseamnă pictură făcută în culori amestecate cu apă de var, pe un zid cu tencuiala încă udă; descrieire plastică şi sugestivă a oamenilor şi a obiceiurilor dintr-o anumită epocă (Dicționarul limbii române moderne. – Bucureşti, 1958, p. 317)

[3] Termenul **epistolă** provine din greceşte (*epistola*) şi în atichitate avea atât sensul de scrisoare obişnuită, cât şi de scrisoare în versuri, aparținând *poeziei didactice şi lirice*, în care autorul disertează asupra unui subiect filosofic, moral, estetic etc., adresându-se unei persoane reale sau fictive – cum este cultivată de Horatiu, Ovidiu. Epistola a mai avut şi sensul de *dedicație* – un fel de cuvânt introductiv al autorului adresat cuiva…

BDD-A5536 © 2007 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 01:03:30 UTC)

o "logodnă a cuvintelor" (M. Sadoveanu), anumite "buchete de cuvinte" (T. Arghezi). Explicația vine din meşteşugul iubiților în a potrivi comunicării interpersonale anumite cuvinte conferindu-le muzicalitate particulară şi tempou specific:

***A*:** „Pun condeiul pe hârtie / Şi încep cu dor a scrie, / Pe hârtie gălbioară, / Cu dor de la inimioară. / Şi te-ntreb de sănătate, / Că-i mai bună decât toate…";

B*: **„Azi fiind ziua frumoasă, / Am tras scaunul la masă / Şi de scris m-am apucat, / Şi de cris de sus în jos / Eu te rog foarte frumos: / Să primeşti a mea scrisoare / Fără nici o supărare. / La sfîrşit, ca la-nceput, / Te cuprind şi te sărut…";***

***C*:** „Un salut prietenesc / Dintr-un sat moldovenesc. / De la bun şi început / Te cuprind şi te sărut, / Dup-o mică sărutare / Eu încep a mea scrisoare".

Creațiile acestea semnifică anumite structuri compuse în manieră tradițională şi uşor de memorizat care țin *contactul simbolic* cu realitatea şi având nu numai o valoare estetică, dar şi una funcțională, de "higienă a psihicului"[1], de întreținere a memoriei vii; ele sunt o *autoidentificare* a propriilor *impresii diaristice,* fiind penetrate de *caracterul asociativ al imaginii* care în fond reprezintă expresia vieții individului în diferitele ei momente, exprimând stări sufleteşti intime. Imaginea devine o expresie firească a trăsăturilor observabile ale lucrurilor şi ființelor, asociind sentimentele omului de aspecte ale mediului ambiant; astfel de *imagini* se numesc *impresive* (funcția impresivă a mesajului) datorită efuziunilor lirice/determinantelor fonostilistice şi laturii subiective a metaforei (termenul îi aparține lui Henri Morier, vezi: Dictionnaire de poétique et de rhétorique. – Paris, 1961). Ele sunt axate pe *analogia* diferitelor nuanțe în care imaginea este proiectată în însuşi mediul ambiant al individului (autorului).

Demersul şi maniera de expresie ale unor astfel de creații aduc în baza sistemului metaforic un corolar firesc de *retorică şi poetică* privind estetica limbajului. Prin aceasta, limbajul are *valoare ornamentală, emoțională, plastică* şi reprezintă o modalitate de utilizare şi de exprimare artistică, o exprimare sub haina multicoloră a cuvântului figurat. Aceasta şi reprezintă *materialitatea lingvistică a limbajului*. Aşadar, cuvântul, fiind acceptat ca instrument util de comunicare interpersonală, este chemat aici să exprime *esențe artistice ale experienței noi de viață şi ale timpului* în care el îl aduce şi îl stabileşte pe om să fie viețuitor; în manifestările lui se produc *mutații estetice de natură funcțională.*

Structurile ritmice şi rimate ca expresivitate a comunicării interpersonale, reprezintă *poezia de energie, peisajul estetic al limbajului* acesteia. SRR se implică în limbajul comunicării interpersonale în mod armonios prin timpul verbului care facilitează rima şi asonanța, viața intimă a cuvintelor explozive de conținut expresiv. SRR "întind" armonia cuvintelor ca şi foiul unei armonici. SRR pot fi calificate drept "simfonismul" limbajului în baza raportului dintre culoarea cuvintelor şi locul lor în actul de limbaj. În acest sens afirmația respectivă o acoperim cu observația lui B. Şt. Delavrancea care punctează că acelaşi verde în natură, după cum se depărtează ori se apropie de ochiul nostru, îşi schimbă valoarea, tonul, nuanța; se închide ori se deschide, e mai hotărât sau mai vag, mai forte sau mai fraged; aici nu e vorba de detalii, ci de viața pe care o trăieşte o priveliște[2][18]. "Priveliştea" fonică a cuvântului se închide ori se deschide în limbaj datorită tabloului sonor, emblemelor fonice sau *tiparelor metrice.* Astfel, ritmul semnifică pentru comunicare „ispita" celui care o realizează (la Eminescu

[1] Vezi: Zafiu R., Limbi imaginare, limbi amestecate//România literară, Bucureşti, 19-25 decembrie 2001, nr. 50, p. 11

[2] Vezi: Delavrancea B.Şt., Despre literatură şi artă. (Text ales, stabilit şi note de Elena Savu, cu o prefață de Zina Molcuț) - Bucureşti, Editura pentru literatură, 1963

BDD-A5536 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 01:03:30 UTC)

citim: „De ce ritmul nu m-abate cu ispita-i de la trebi...”). *Ritmul* fiind „une manière de composer, d’écrire”, *reprezintă modalitatea privind organizarea grupurilor sintactice care determină tactul frazei*. Datorită unei asemenea maniere, $E_{(miţătorul)}$ sau locutorul atrage atenţia $R_{(eceptorului)}$ sau ascultătorului (destinatarului) pregătindu-l pentru a fi ascultat; astfel este captată bunăvoinţa auditorului-$R_{(eceptor)}$ (captatio benevolentiae). Relaţiile respective trasează un anumit *spaţiu de afectivitate al structurilor ritmico-rimate*, începând de la *exordiu*, trecând prin *argumentare şi confirmare* şi ajungând până la *perorare*. Astfel, relaţiile de comunicare sunt turnate în *sonuri* asociate „care se îngână şi se aşează contrapunctic în acorduri armonioase, în lungi trene muzicale”[1]. De aici îşi iau seva structurile ritmice şi rimate, ele semnificând intuiţia omului privind *virtualităţile expresive*[2] ale limbii sale. Ele reprezintă anumite *rezerve epistemologice*, un *corpus larg de fapte constante şi fireşti ale limbii*, de exemplu:

„Oţelul *cuţitului tău* s-ar frânge în *corpul meu*, mâinile ţi *s-ar paraliza*, dacă ai îndrăzni să le ridici *asupra mea*” (Maria Corelli, Baraba (roman). – Bucureşti, 1991, p. 67).

Omul este liber în/prin limbaj; limbajul dezvoltă personalitatea vorbitorului care se clădeşte în fiecare clipă cu experienţa ce o acumulează; limbajul îi construieşte omului idei din alte idei, îi construieşte realul, îi oferă o colecţie de păreri crescute una din alta, acestea elaborându-i un *travaliu intelectual* (care este inteligenţa senzorio-motorie/practică sau reprezentarea pe care şi-o face omul despre lucruri etc.). În baza acestei experienţe omul sau fiinţa vorbitoare profită de toate şansele de a depăşi *starea de incomunicare* şi de a ieşi nu numai din *limitele* sale *exterioare*, personale, psihice, psihologice, culturale, politice, dar şi, mai ales, din *limitele* sale *interioare* (autodistructive), care îl fac eretic (“hérétique”[3]) sau rătăcit în experienţa sa langajieră. În “Cursul de retorică” Simeon Marcovici consideră cuvântul cel “dintâiu element de civilizaţie”, iar prin “limba grăită omul a putut să se apropie de om…, a avut mijloc de a se înţelege…, a putut să-şi împărtăşească ideile şi să chibzuiască asupra trebuinţelor”[4]. Arta cuvântului rezidă şi în “puternicul efect sufletesc” (Spiru Haret) pe care îl are asupra locutorilor.

[1] Vezi: Faximilul “Moment poetic. 15”. – Chişinău, 2000, p.3

[2] Caracostea D., Expresivitatea limbii române. – Bucureşti, 2000

[3] În susţinerea acestei idei, îl citǎm pe Ervin Laszlo care apreciază că “…nous souffrons d’un “retard culturel” grav… Individuellement et collectivement, nous devrions tous pratiquer un examen de conscience, un sorte de psycho-analyse de nos limites intérieures… Notre problème est un problème de croissance, non pas du corps, mais de l’esprit et de l’intellect” (vezi: Laszlo Ervin, Le mond modern et ses limites. Réfflexion hérétiques sur les valeurs, les cultures et les politiques d’aujourd’hui. – Ed. Tacor International, Paris, 1988, pp. 25, 27).

[4] Semnificaţia cuvântului **trebuinţe** vizează baza obiectivă pe care se întemeiază viaţa, superioritatea omului în natură obţinută prin raţiune şi limbaj.

BDD-A5536 © 2007 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-08 01:03:30 UTC)